

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Terug naar de bron: de journalistieke bron in het licht van de jurisprudentie van het EHRM

Arendse, S.S.; Altena, J.; Cnossen, J.; Crijns, J.; Schuyt, P.; Voorde, J. ten

Citation

Arendse, S. S. (2021). Terug naar de bron: de journalistieke bron in het licht van de jurisprudentie van het EHRM. In J. Altena, J. Cnossen, J. Crijns, P. Schuyt, & J. ten Voorde (Eds.), *In onderlinge samenhang: Liber Amicorum Tineke Cleiren* (pp. 873-881). Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3464169>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3464169>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

TERUG NAAR DE BRON

De journalistieke bron in het licht van de jurisprudentie van het EHRM

Sara Arendse*

1 INLEIDING

In het arrest *Goodwin* van 27 maart 1996¹ heeft het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) uiteengezet dat journalisten op grond van artikel 10 EVRM (recht op vrijheid van meningsuiting en informatie) aanspraak kunnen maken op een recht om hun bronnen te beschermen. De Hoge Raad heeft in het arrest *Van den Biggelaar* van 10 mei 1996 overwogen dat voornoemde uitspraak van het EHRM

‘meebrengt dat moet worden aanvaard dat uit het eerste lid van art. 10 EVRM voor een journalist in beginsel het recht voortvloeit zich te verschonen van het beantwoorden van een hem gestelde vraag indien hij daardoor het bekend worden van zijn bron zou riskeren’.²

Met de inwerkingtreding van de Wet bronbescherming per 1 oktober 2018 is dit recht op bronbescherming vastgelegd in artikel 218a Sv.³

In de wetsgeschiedenis bij de Wet bronbescherming wordt veel aandacht besteed aan de vraag wanneer sprake is van een ‘journalist’. In EHRM-zaken over het recht op bronbescherming speelde dit onderwerp tot op heden echter nauwelijks; in de meeste zaken ging het om journalisten werkzaam voor traditionele media (krant, tijdschrift, tv).⁴ Veel minder aandacht werd in de wetsgeschiedenis besteed aan de vraag wie als ‘bron’ kan worden aangemerkt en welke informatie door het recht op bronbescherming wordt beschermd.⁵

* Deze bijdrage is geschreven op persoonlijke titel.

1 EHRM 27 maart 1996, appl.nr. 17488/90, NJ 1996/577, m.nt. Dommering.

2 HR 10 mei 1996, ECLI:NL:HR1996:ZC2072, NJ 1996/578, m.nt. Dommering r.o. 3.4.

3 Zie de wet van 4 juli 2018, *Stb.* 2018/264 en Kamerstukken 34032.

4 Vgl. *Kamerstukken II* 2014/15, 34032, nr. 8, p. 15. Zie voor een overzicht van relevante rechtspraak van het EHRM: D. Voorhoof e.a. (red.), *Freedom of Expression, the Media and Journalists. Case-law of the European Court of Human Rights*, IRIS Themes, Straatsburg: European Audiovisual Observatory 2017, p. 34.

5 Tijdens de parlementaire behandeling van de Wet bronbescherming is wel gediscussieerd over in hoeverre expliciet met de bron overeengekomen moet zijn dat zijn identiteit niet wordt onthuld. Deze discussie

Omdat het recht op bronbescherming zijn oorsprong vindt in artikel 10 EVRM en blijkens de wetsgeschiedenis de rechtspraak van het EHRM bij de interpretatie van artikel 218a Sv een belangrijke rol speelt, bespreek ik dit onderwerp aan de hand van de jurisprudentie van het EHRM.⁶ De opbouw van dit stuk is als volgt. Omdat dit van belang is voor een goed begrip van de materie, zal ik eerst op hoofdlijnen het beoordelingskader voor het recht op bronbescherming beschrijven zoals dat door het EHRM in zijn jurisprudentie is ontwikkeld (paragraaf 2). Vervolgens zal ik bespreken wie als ‘bron’ kan worden aangemerkt en over welke informatie het recht op bronbescherming zich uitstrekt (paragraaf 3). Daarna zal ik in gaan op de bijzondere situatie waarin de bron niet langer anoniem is (paragraaf 4). Tot slot zal ik aandacht besteden aan de vraag in hoeverre de beweegredenen en het gedrag van de bron relevant zijn voor een succesvol beroep op het recht op bronbescherming (paragraaf 5).

2 HET BEOORDELINGSKADER VAN HET EHRM

Volgens het EHRM is de vrijheid van meningsuiting essentieel in een democratische samenleving. In die context zijn waarborgen voor de media onontbeerlijk. De bescherming van journalistieke bronnen is volgens het EHRM een van de basisvoorwaarden voor persvrijheid. Zonder bronbescherming, kunnen bronnen worden afgeschrikt om de pers te assisteren bij het informeren van het publiek over zaken van algemeen belang. Dit kan de vitale functie van de pers als ‘public watchdog’ ondermijnen.⁷ Bevelen om de identiteit van een bron te onthullen hebben niet alleen nadelige gevolgen voor de bron – wiens identiteit daarmee bekend wordt – maar ook voor het medium/de journalist, wiens reputatie negatief kan worden beïnvloed in de ogen van toekomstige bronnen en het publiek, dat een belang heeft bij het ontvangen van informatie die is verkregen door anonieme bronnen en dat zelf ook een potentiële bron is.⁸

De beoordeling of sprake is van een schending van het recht op bronbescherming bestaat uit twee stappen.⁹ De eerste stap is de beantwoording van de vraag of sprake is van

monde uit in het aanvaarde amendement-Van Nispen c.s. (*Kamerstukken II 2017/18*, 34032, nr. 18). Ik kom op dit onderwerp in paragraaf 3 terug.

6 Ook in de (beperkte) Nederlandse jurisprudentie waarin specifiek dit aspect van het recht op bronbescherming centraal staat, wordt verwezen naar de rechtspraak van het EHRM. Zie bijv. Rb. Rotterdam 25 oktober 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:8376.

7 *Goodwin*, §39; EHRM 15 december 2009, appl.nr. 821/03 (*Financial Times*), §59; EHRM 14 september 2010, appl.nr. 38224/03, NJ 2011/230, m.nt. Dommering en Schalken (*Sanoma*), §50.

8 EHRM 22 november 2007, appl.nr. 64752/01, NJ 2008/216, m.nt. Dommering (Voskuil), §71; *Financial Times*, §63.

9 Deze ‘tweetrup’ is ook te herkennen in art. 218a Sv. Wanneer een journalist als getuige in een strafzaak wordt gehoord zal de rechter aan de hand van het eerste lid van die bepaling eerst de vraag moeten beantwoorden of de getuige zich kan beroepen op het recht op bronbescherming. Als deze vraag bevestigend

een beperking van dit recht (art. 10, eerste lid, EVRM). Hiertoe moet worden beoordeeld (1) of degene die een beroep op dit recht doet een journalist is¹⁰ (2) of sprake is van een journalistieke ‘bron’ en (3) of sprake is van gegevens die op grond van het recht op bronbescherming worden beschermd. De tweede stap is de beantwoording van de vraag of de beperking die wordt aangebracht op het recht op bronbescherming kan worden gerechtvaardigd met een beroep op een van de gronden opgenomen in artikel 10, tweede lid, EVRM, te weten de nationale veiligheid, territoriale integriteit of openbare veiligheid, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid en de goede zeden, de bescherming van de goede naam of de rechten van anderen, om de verspreiding van vertrouwelijke mededelingen te voorkomen of om het gezag of de onpartijdigheid van de rechterlijke macht te waarborgen. Volgens het EHRM is een beperking alleen toegestaan wanneer deze bij wet is voorzien en sprake is van een ‘overriding requirement of the public interest’. Gelet op het belang van de vrije pers, weegt dit belang volgens het EHRM zwaar in het kader van de proportionaliteitsafweging die op grond van artikel 10, tweede lid, EVRM, moet worden gemaakt. Beperkingen ten aanzien van het recht op bronbescherming worden door het EHRM dan ook zeer kritisch onderzocht (‘most careful scrutiny by the Court’). Bij concurrerende belangen zal al snel in het voordeel van het belang van de vrije pers worden beslist.¹¹ Een beperking op het recht op bronbescherming is alleen mogelijk in uitzonderlijke omstandigheden waarin redelijkerwijs geen minder ingrijpende alternatieven aanwezig zijn en het belang dat wordt nagestreefd voldoende zwaarwegend is (‘sufficiently serious’).¹² Ik leid hieruit af dat de ruimte om het recht op bronbescherming te ‘doorbreken’ beperkt is.¹³

3 INFORMATIE OVER DE IDENTITEIT VAN DE BRON

Blijkens de jurisprudentie van het EHRM omvat het recht op bronbescherming meer dan alleen de naam van de bron: het omvat mede de feitelijke omstandigheden waaronder de journalist de informatie heeft verkregen, evenals de ongepubliceerde inhoud van de

wordt beantwoord, is een volgende vraag die moet worden beantwoord of dat recht moet wijken voor een zwaarder wegend ander belang, als bedoeld in het tweede lid van art. 218a Sv. Hierbij gaat het, blijkens de wetsgeschiedenis, om de belangen opgenomen in art. 10, tweede lid, EVRM en de schending van een ander EVRM-recht. Zie ook *Aanhangsel Handelingen II* 2019/20, nr. 1340, p. 2.

10 Dit onderwerp laat ik hier verder rusten. Ik concentreer me in dit stuk op de twee andere vragen.

11 *Goodwin*, §39, 40 en 45; *Voskuil*, §65 en 72, *Financial Times*, §59-60.

12 Zie o.a. *Financial Times*, §69; EHRM 5 oktober 2017, appl.nr. 21272/12 (*Becker*), §77-83; EHRM 6 oktober 2020, appl.nr. 35449/14 (*Jecker*), §38-42. Vgl. *Kamerstukken I* 2017/18, 34032, C, p. 2 en de noot van Dommering bij het arrest *Van den Biggelaar*, onder 7.

13 Vgl. C.H. Brants, ‘Het journalistieke privilege in Nederland: hoe zinvol en wenselijk is een wettelijke regeling’, *Delikt en Delinkwent* 2008/25.

informatie voor zover het waarschijnlijk is dat die informatie leidt tot identificatie van een bron ('as far as they are likely to lead to the identification of a source').¹⁴

Dat het moet gaan om informatie waarmee een bron geïdentificeerd kan worden, betekent dat er pas een beroep kan worden gedaan op het recht op bronbescherming als er sprake is van een journalistieke 'bron'. Blijkens de jurisprudentie van het EHRM wordt het begrip 'bron' (eveneens) ruim geïnterpreteerd. Een bron is in principe iedere persoon die informatie aan een journalist verstrekt.¹⁵ Niet vereist is dat de informant zelf het initiatief heeft genomen om de informatie te verstrekken. Niet alleen de 'klassieke situatie' waarin een informant een journalist opbelt of hem documenten toestuurt, valt dus onder het recht op bronbescherming. Ook iemand die passief informatie 'verstrekt', bijvoorbeeld door ermee in te stemmen dat een journalist bepaalde informatie kopieert, of door erin toe te stemmen te worden gefotografeerd of gefilmd tijdens het uitoefenen van een bepaalde activiteit, kan worden aangemerkt als een 'bron', zo kan worden afgeleid uit *Sanoma*.¹⁶ Niet iedereen die (op een dergelijke wijze) informatie 'verstrekt' aan een journalist kan echter worden aangemerkt als een 'bron'. Als bron worden namelijk alleen personen aangemerkt die informatie verstrekken *op vertrouwelijke basis* ('confidential and unattributable basis'), zo kan worden afgeleid uit de uitspraak *BBC*.¹⁷ In verschillende andere uitspraken heeft het EHRM het expliciet over 'the identification of anonymous sources'.¹⁸

De enkele omstandigheid dat de identiteit van een informant door de journalist niet wordt onthuld in zijn berichtgeving is onvoldoende om die informant als 'bron' aan te merken. Dit kan worden afgeleid uit de uitspraak *Nordisk Film*.¹⁹ In deze zaak was een journalist 'undercover' gegaan bij een pedofielenvereniging. Weliswaar had de journalist *voordat het programma werd uitgezonden* contact opgenomen met de gefilmde personen en hun verzekerd dat hun identiteit geheim zou worden gehouden (en waren zij inderdaad tijdens de uitzending alleen onherkenbaar in beeld gebracht), maar aan hen was niet *voorafgaand aan het filmen* om instemming gevraagd met de opnamen noch was hun *vooraf* verzekerd dat hun identiteit niet zou worden onthuld. Zij werden dan ook niet aangemerkt als bron 'in the traditional sense'. In *Sanoma* daarentegen – waarin de betrokkenen wel als bron werden aangemerkt (§72)²⁰ – had de journalist *vooraf* om toestemming gevraagd om foto's te maken van de illegale straatrace. Om die toestemming te

14 EHRM 22 november 2012, appl.nr. 39315/06, *NJ* 2013/252, m.nt. Dommering (*Telegraaf*), §86; EHRM 16 juli 2013, appl.nr. 73469/10 (*Nagla*), §81.

15 *Telegraaf*, §86.

16 Vgl. het explanatory memorandum bij *Recommendation 2000(7) on the right of journalists not to disclose their sources of information* van het Comité van Ministers van de Raad van Europa, nr. 17-18. Zie eveneens *Kamerstukken II* 2014/15, 34032, nr. 8, p. 15.

17 EHRM 18 januari 1996, appl.nr. 25798/94.

18 *Financial Times*, §70; *Sanoma*, §71.

19 EHRM 14 november 2002, appl.nr. 40485/02.

20 Vgl. de noot van Dommering bij *Sanoma* onder 3.

krijgen had hij de organisatoren van de race – die alle deelnemers vertegenwoordigden – *vooraf* verzekerd dat de identiteit van de deelnemers niet onthuld zou worden (§56). Bepalend is dus niet of de identiteit van de bron geheim wordt gehouden door de journalist, maar of voorafgaand aan de ‘verstrekking’ van de informatie is overeengekomen dat de identiteit van de betrokkene niet wordt onthuld.

Niet vereist is echter dat er (keihard) bewijs is dat de journalist en de bron zijn overeengekomen dat de identiteit van de bron niet zal worden onthuld. In reactie op een dienaangaande gevoerd verweer door de Nederlandse Staat, oordeelde het EHRM in *Sanoma* dat het niet nodig was dat er bewijs werd geleverd van het bestaan van een geheimhoudingsovereenkomst. Er was, aldus het EHRM, geen aanleiding om de claim van de journalist dat aan de deelnemers anonimiteit was toegezegd niet te geloven (§64). Voldoende lijkt dus dat de claim van de journalist op dit punt niet ongeloofwaardig is. Er hoeft bovendien niet expliciet tussen journalist en bron te zijn overeengekomen dat de identiteit van de bron niet wordt onthuld.²¹ Ook in gevallen waarin uit feitelijkheden blijkt dat de bron zijn identiteit (voor het publiek) geheim heeft willen houden – bijvoorbeeld omdat hij zijn identiteit ook geheimhield (of probeerde te houden) voor de journalist – kan een beroep op het recht op bronbescherming worden gedaan.²² Anders is het wanneer uit de aard van de informatie juist blijkt dat daaraan geen bijzondere geheimhouding of plicht tot vertrouwelijkheid verbonden kan zijn (‘to which no particular secrecy or duty of confidentiality could possibly attach’). Dit was aan de orde in de hiervoor al genoemde zaak *BBC*, die draaide om beelden van ernstige rellen die in het openbaar hadden plaatsgevonden.

4 DE BRON DIE NIET LANGER ANONIEM IS

In voorgaande bleek dat een informant alleen als ‘bron’ wordt aangemerkt, als hij – kortgezegd – op vertrouwelijke basis informatie heeft gedeeld met een journalist. In algemene zin lijkt het bij het recht op bronbescherming dus te gaan om de bescherming van informant wiens identiteit (bij anderen dan de journalist) niet bekend is.²³ Dit roept de vraag op wat er gebeurt als de identiteit van de bron op enig moment op andere wijze bekend raakt, bijvoorbeeld omdat hij zelf zijn identiteit bekendmaakt of omdat zijn identiteit uit andere gegevens is af te leiden. Dit laatste was bijvoorbeeld aan de orde in *Nagla*, waarin

21 In art. 218a Sv is dit verduidelijkt door het aanvaarde amendement-Van Nispen c.s. (*Kamerstukken II* 2017/18, 34032, nr. 18) (zie ook voetnoot 6). Deze aanpassing is dus in lijn met de jurisprudentie van het EHRM.

22 Zie *Nagla*, waarin de bron zich onder een pseudoniem (‘Neo’) tot de journalist had gewend en waarin gedurende de correspondentie duidelijk was geworden dat ‘Neo’ zijn identiteit niet bekend wilde maken (§8).

23 Dat ligt ook voor hand, nu het recht op bronbescherming immers de bescherming van de identiteit van de bron betreft.

de bron was geïdentificeerd aan de hand van twee IP-adressen die waren gebruikt om een overheidsdatabase (waaruit informatie was ‘gelekt’ aan de journalist) te benaderen.²⁴ De rechtbank Rotterdam merkte in een uitspraak uit 2019 op dat het recht op bronbescherming ‘blijkens de rechtspraak van het EHRM (in beginsel) ook [geldt] voor bronnen die niet langer anoniem zijn’.²⁵ Uit de uitspraken *Nagla* en *Becker* kan worden afgeleid dat de omstandigheid dat de identiteit van een bron – die aanvankelijk niet bekend was (bij anderen dan de journalist) – inmiddels op grond van andere gegevens bekend is inderdaad niet (automatisch) ertoe leidt dat het recht op bronbescherming niet langer van toepassing is. Zelfs in het geval waarin de bron zelf zijn identiteit heeft bekendgemaakt en de journalist ‘slechts’ wordt gevraagd die identiteit te bevestigen, zijn de algemene beginselen ten aanzien van het recht op bronbescherming van toepassing (*Becker*, §70 en 72). Dat neemt niet weg dat deze omstandigheid wel van belang kan zijn in het kader van de belangenafweging die op grond van artikel 10, tweede lid, EVRM wordt gemaakt (*Becker*, §74 en 76).

In het kader van die belangenafweging is van belang of de bron zelf zijn identiteit bekend heeft gemaakt (*Becker*) of dat de identiteit van de bron op basis van andere gegevens bekend is geraakt (*Nagla*). Eveneens is van belang of de journalist ‘slechts’ wordt gevraagd de identiteit van de bron te bevestigen (*Becker*) of dat er meer informatie van de journalist wordt gevraagd (*Nagla*). Wanneer de bron zelf zijn identiteit heeft bekendgemaakt en de journalist uitsluitend wordt gevraagd om die identiteit te bevestigen, wordt de publieke perceptie dat informatie over de identiteit van een bron ‘veilig’ is bij een journalist immers minder snel aangetast dan wanneer de bron niet zelf zijn identiteit heeft geopenbaard (vgl. *Becker*, §72, 75 en 82). Overigens kan daarbij ook al snel sprake zijn van een glijdende schaal. De mate waarin er ander bewijs is van de identiteit van de bron kan immers meer of minder overtuigend zijn.²⁶ Wanneer de journalist om meer informatie wordt gevraagd dan alleen de bevestiging van de identiteit van de bron, kan dat bovendien ook leiden tot informatie over tot op dat moment nog onbekende contacten tussen de journalist en de bron en de onthulling van eventuele andere bronnen.²⁷ Overigens is dit laatste risico ook

24 *Nagla*, §14.

25 Rb. Rotterdam 25 oktober 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:8376.

26 Zie in deze zin de ‘minority’ van het Noorse Hooggerechtshof, geciteerd in *Becker*, §27.

27 Dit risico is bijzonder groot in een geval als *Nagla*. In deze zaak was het huis van de journalist doorzocht en waren gegevensdragers inbeslaggenomen waarop ook gegevens stonden die konden leiden tot de identificatie van andere bronnen van de journalist (§82). Bij zijn afwegingen betrof het EHRM dat een doorzoeking met het oog op het identificeren van een bron ingrijpender is dan een bevel aan een journalist om de identiteit van een bron te onthullen, omdat de opsporingsautoriteiten daarmee toegang hebben tot alle documentatie van de journalist (vgl. EHRM 25 februari 2003, appl.nr. 51772/99 (*Roemen en Schmit*), §57). Daarbij kwam dat in *Nagla* het doorzoekingsbevel heel ruim was geformuleerd (§95). Op grond van dat bevel mocht alle informatie die verband hield met het strafbare feit waarvan de bron werd verdacht inbeslaggenomen worden, zonder dat er adequate waarborgen waren om te voorkomen dat informatie over de bronnen van de journalist werd betrokken bij het opsporingsonderzoek (§101). Dat het risico het grootst is wanneer het huis of het kantoor van de journalist (zonder enige beperkingen) wordt doorzocht, neemt

niet geheel afwezig als de journalist alleen wordt gevraagd om de identiteit van de bron te bevestigen. Een ontkenning van de journalist dat een bepaalde persoon zijn (enige) bron is, kan immers een aanwijzing vormen dat er andere bronnen zijn.²⁸ De enkele omstandigheid dat de identiteit van de bron inmiddels bekend is, is dan ook niet voldoende om een inbreuk op het recht op bronbescherming als proportioneel te beoordelen (*Becker*, §75). Het is slechts een van de factoren die in het kader van deze afweging een rol speelt.²⁹ In *Becker* werd – ondanks dat de journalist alleen gevraagd werd om de identiteit van de bron te bevestigen – een schending aangenomen. De belangrijkste reden daarvoor was dat de bevestiging door de journalist niet nodig bleek om de verdachte te kunnen veroordelen (*Becker*, §78-81). Het belang om het recht op bronbescherming te doorbreken was daarom niet zwaarwegend genoeg. Maar ook als de journalist de enige lijkt te zijn die duidelijkheid kan geven over de identiteit van de bron, dan nog is dat niet zonder meer een rechtvaardiging voor doorbreking van het recht op bronbescherming, zo wordt bevestigd in *Jecker*. Doorslaggevend lijkt dus ook in gevallen waarin de identiteit van de bron inmiddels bekend is, dat er een belang wordt nagestreefd dat voldoende zwaarwegend is, terwijl er (redelijkerwijs) geen alternatieven voor de doorbreking van het recht op bronbescherming aanwezig zijn.³⁰

5 DE BEWEEGREDEKEN EN HET GEDRAG VAN DE BRON

Met enige regelmaat komt het voor dat journalisten bronnen uit het criminele circuit hebben. Ook is niet ondenkbaar dat bronnen andere redenen hebben om informatie aan een journalist te verstrekken dan of naast het bijdragen aan het informeren van het publiek (bijvoorbeeld persoonlijk gewin). Tegen deze achtergrond kan de vraag worden gesteld in welke mate het gedrag en de beweegredenen van de bron bepalend zijn voor een succesvol beroep op het recht op bronbescherming.

Uit de rechtspraak van het EHRM kan worden afgeleid dat het recht op bronbescherming niet afhankelijk is van de rechtmatigheid of onrechtmatigheid van de bron. De (enkele) omstandigheid dat de bron zelf strafbare activiteiten ontplooit staat niet in de weg aan een succesvol beroep op bronbescherming.³¹ Dat geldt evenmin voor de omstandigheid

mijns inziens niet weg dat ook in het kader van een getuigenverhoor de inbreuk op het recht op bronbescherming groter kan zijn wanneer de journalist om meer wordt gevraagd dan alleen een bevestiging van gegevens die inmiddels bekend zijn. Zie in deze zin ook Rb. Rotterdam 25 oktober 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:8376.

28 Zie in deze zin de ‘minority’ van het Noorse Hoogerechtshof, geciteerd in *Becker*, §31-32.

29 Vgl. *Financial Times*, §63 en *Nagla*, §97.

30 Zie ook paragraaf 2 van deze bijdrage.

31 Vgl. *Sanoma* en *Jecker*.

dat de bron op onrechtmatige wijze aan de verstrekte informatie is gekomen.³² Dat betekent echter niet dat de beweegredenen en het gedrag van de bron niet relevant kunnen zijn. In *Financial Times* werd gesteld dat de informatie die de journalist had gepubliceerd door de bron was vervalst. In *Becker* bleek de informatie die de journalist van de bron had ontvangen gefingeerd. De bron werd ervan verdacht de informatie bewust te hebben gefingeerd en verspreid om zo de aandelen van een bedrijf te laten instorten en daarvan te profiteren (marktmanipulatie). Hij had, zo stelde de Noorse Staat, de journalist misbruikt voor zijn eigen doel. Het EHRM overwoog dat de rechter – bij de afwezigheid van overtuigend bewijs daarvan – niet snel mag aannemen dat sprake is van kwade trouw bij de bron ('should be slow to assume'). Bovendien, zo benadrukt het EHRM in beide zaken, kan het gedrag van de bron niet op zichzelf doorslaggevend zijn. Zo lang de journalist te goeder trouw heeft gehandeld, zo leid ik uit de uitspraken af, kan de journalist in deze gevallen een beroep doen op het recht op bronbescherming.³³ Dit houdt ermee verband dat het recht op bronbescherming niet alleen strekt ter bescherming van de bron, maar ook ter bescherming van de journalist, wiens reputatie in de ogen van (toekomstige) bronnen beschadigd kan raken als hij de identiteit van zijn bronnen niet beschermt. Dat de bron te kwader trouw heeft gehandeld en oneigenlijke motieven had kan – als hiervan overtuigend bewijs is – wel worden betrokken bij de belangenafweging die wordt gemaakt op grond van artikel 10, tweede lid, EVRM.³⁴

Anders ligt het wanneer duidelijk is dat informatieverstrekker op geen enkele manier gemotiveerd werd door de wens om bij te dragen aan het informeren van het publiek over zaken van algemeen belang. Dit was aan de orde in *Ostade Blade* (ook wel *Ravage* genoemd). In deze zaak had een informant het tijdschrift *Ravage* – een militant tijdschrift – een brief gestuurd waarin hij de verantwoordelijkheid claimde voor een aantal bomaanslagen die waren gepleegd in Arnhem in de periode 1995 en 1996. Volgens het EHRM had de informant in dit geval niet de wens om bij te dragen aan het informeren van het publiek. Om die reden was hij 'not, in principle, entitled to the same protection as other "sources" in cases like *Goodwin, Roemen and Schmit, Ernst and Others, Voskuil, Tillack, Financial Times, Sanoma* and *Telegraaf*. Iemand die een journalist informatie verstrekt zonder daarbij op enigerlei wijze het oog te hebben op het bijdragen aan het informeren van het publiek, wordt dus niet beschouwd als een bron in de zin van het recht op bronbescherming.³⁵

32 Zie o.a. EHRM 27 november 2007, appl.nr. 20477/05 (*Tillack*), §65, *Nagla*, §60.

33 Vgl. *Telegraaf*, §126 en 128.

34 *Financial Times*, §63 en 66; *Becker*, §74 en 82.

35 Iets soortgelijks had het EHRM ook al overwogen in *Nordisk Film*.

6 SLOT

In deze bijdrage heb ik aan de hand van rechtspraak van het EHRM verkend welke informatie wordt beschermd door het recht op bronbescherming. Blijkens die jurisprudentie wordt alle informatie op basis waarvan de bron kan worden geïdentificeerd beschermd door artikel 10 EVRM. Het gaat dus niet alleen om de naam, maar ook om informatie over de feitelijke omstandigheden waaronder de journalist de informatie heeft verkregen en de ongepubliceerde inhoud van de informatie voor zover het waarschijnlijk is dat die informatie leidt tot identificatie van de bron. Niet iedere persoon die aan een journalist informatie verstrekt is een ‘bron’. Alleen personen die op – vooraf ‘overeengekomen’ – vertrouwelijke basisinformatie met een journalist hebben gedeeld, (mede) om op die wijze de journalist te assisteren bij het informeren van het publiek over zaken van algemeen belang, worden door het EHRM beschouwd als een journalistieke bron in het licht van het recht op bronbescherming. Ook wanneer de identiteit van de bron op enig moment – op basis van andere gegevens – bekend raakt of wanneer blijkt dat de bron ook bepaalde (bewezen) oneigenlijke motieven nastreefde met het delen van de informatie, kan nog altijd een beroep worden gedaan op het recht op bronbescherming. Deze twee omstandigheden zijn echter wel een factor in het kader van de belangenafweging die wordt gemaakt op grond van artikel 10, tweede lid, EVRM. Ik teken bij voorgaande aan dat de omstandigheid dat informatie niet valt onder het recht op bronbescherming, niet per definitie ertoe leidt dat de bescherming op grond van artikel 10 EVRM helemaal vervalt. Blijkens de uitspraken *BBC*, *Nordisk Film* en *Ostade Blade* kan de informatie in dergelijke gevallen nog steeds beschermd zijn door die bepaling. Er is in dergelijke gevallen echter meer ruimte voor het aanbrengen van beperkingen op dat recht.

Het recht op bronbescherming is van groot belang voor de persvrijheid en vormt een belangrijke en noodzakelijke waarborg in een democratische rechtsstaat. Het recht op bronbescherming wordt daarom ruim opgevat door het EHRM. Een beroep op dit recht blijft in beginsel dan ook mogelijk, ook als een bron niet langer anoniem is of als de bron andere beweegredenen had dan bijdragen aan het informeren van het publiek over zaken van algemeen belang.